

10. SİVİL TOPLUM FORUMU RAPORU

SİVİL TOPLUM FORUMU RAPORU

13 Mart 2018, 15:00 – 18:00

Sivil Alan Ofisi, Lefkoşa

Sivil Alan'ın düzenlediği 10. Sivil Toplum Forumu, 14 STÖ'den 19 temsilcinin katılımıyla 13 Mart 2018 tarihinde Lefkoşa'daki Sivil Alan Ofisi'nde gerçekleştirildi. Forum, Sivil Alan Takım Lideri Marija Jancic-Amberg'in açılış konuşması ile başladı ve gündem maddelerinin takdimi ile devam etti (*Forum Gündemi için bkz. Ek 1; Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik Konferansı Raporu için bkz. Ek 2*).

BİLGİLENDİRME OTURUMU: ŞEFFAFLIK VE HESAP VEREBİLİRLİK KONFERANSI'NIN TAKİBİ

Forum'un ilk oturumu, Sivil Alan tarafından 1 Mart 2018 tarihinde Bedesten, Lefkoşa'da düzenlenen Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik Konferansı'na ilişkin bir bilgilendirme oturumuna ayrıldı.

Kilit olmayan uzmanlardan Mine Atlı, AB Program Destek Ofisi (EUPSO) Bölüm Şefi Alessandro Bianciardi ile "Yüksek Yönetim Denetçisi" ("*Ombudsman*") Emine Dizdarlı'nın açılış konuşmalarını özetledi ve genel oturumlarda tartışılan şu konular hakkında bilgi verdi: i) "Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik Kavramları & Farklı Sektörlerin Şeffaflık Değerlendirmesine Bütünlüklü Yaklaşımlar", ii) "Şikâyetler ve Yüksek Yönetim Denetçiliği Komitesi" ve iii) "Değerlendirme Göstergeleri ve Farklı Sektörlerin Şeffaflığının Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesine dair Öğrenilmiş Dersler".

Mine Atlı, ayrıca, katılımcıların daha şeffaf ve hesap verebilir bir "kamu sektörü" ve "yargı" için önerilerini sunduğu "Önceliklerin Belirlenmesi & Kurum ve Paydaşların Haritalandırılması" başlıklı Çalışma Grubu Oturumu hakkında bilgi verdi (*bkz. Ek 2'de sunulan Uluslararası Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik Konferansı Raporu*).

SİVİL TOPLUM (ST) KOALİSYON PLATFORMU (SCOCP) SUNUMU & TARTIŞMA

Forum'un sonraki oturumu, Hassan Vahib'in Sivil Toplum Koalisyon Platformu'na ilişkin kısa sunumuna ayrıldı. Sunumda aşağıdaki konulara değinildi:

- ✚ Sivil toplum örgütlerinin rolü
- ✚ STÖ'lerin gelişimin aktörleri olarak rolü ve sorumluluğu
- ✚ STÖ'ler kimdir?
- ✚ STÖ'lerin genel kategorileri
- ✚ İttifaklar, koalisyonlar ve ağlar
- ✚ Kıbrıs'ın kuzey kesiminde bir ST Koalisyon Platformu kurulması ve bu platformun amaçları

Hassan Vahib, ST Koalisyon Platformu'nun zaman planını aşağıdaki şekilde belirtti:

- ✚ Platformun amaç, hedef ve misyonunu açıkça belirten tüzük, uygulama esasları ve deklarasyon taslağının oluşturulması (Nisan/Mayıs 2018)
- ✚ Bu belgelerin istişare amacıyla dağıtılması (Nisan 2018)
- ✚ Bireylerin, ST aktivistlerinin ve örgütlerin sürece dâhil edilmesi (Eylül 2018)
- ✚ Katılımcı sürece ve işbirliğine bağlı kalınması (Eylül 2018)
- ✚ Kıbrıs'ta bir Uluslararası Sivil Toplum Konferansı düzenlenmesi (Eylül 2018)
- ✚ ST Koalisyon Platformu'nun (SCOCP) yerel ve uluslararası düzeyde resmen tescil ettirilmesi (Eylül/Ekim 2018)

Hassan Vahib, katılımcıları, 20 Mart 2018 tarihinde yapılacak SCOCP toplantısına davet etti. Vahib, ayrıca, üyelik ve yönetim kurulu üyeliği kriterleri üzerinde halen çalıştıklarını ve bu konunun bir sonraki toplantının ana gündem maddelerinden birisi olacağını belirtti.

Evrensel Hasta Hakları Derneği'nden Emete İmge, "meclis" bütçe görüşmelerinin halen devam ettiğini hatırlatarak, STÖ temsilcilerine, çalıştıkları alana (sağlık, gençlik, toplumsal cinsiyet, vb.) ilişkin sorularını bildirmeleri tavsiyesinde bulundu. Katılımcılar, bu hususu, 20 Mart 2018'de düzenlenecek bir sonraki Sivil Toplum Koalisyon Platformu toplantısında görüşme kararı aldılar.

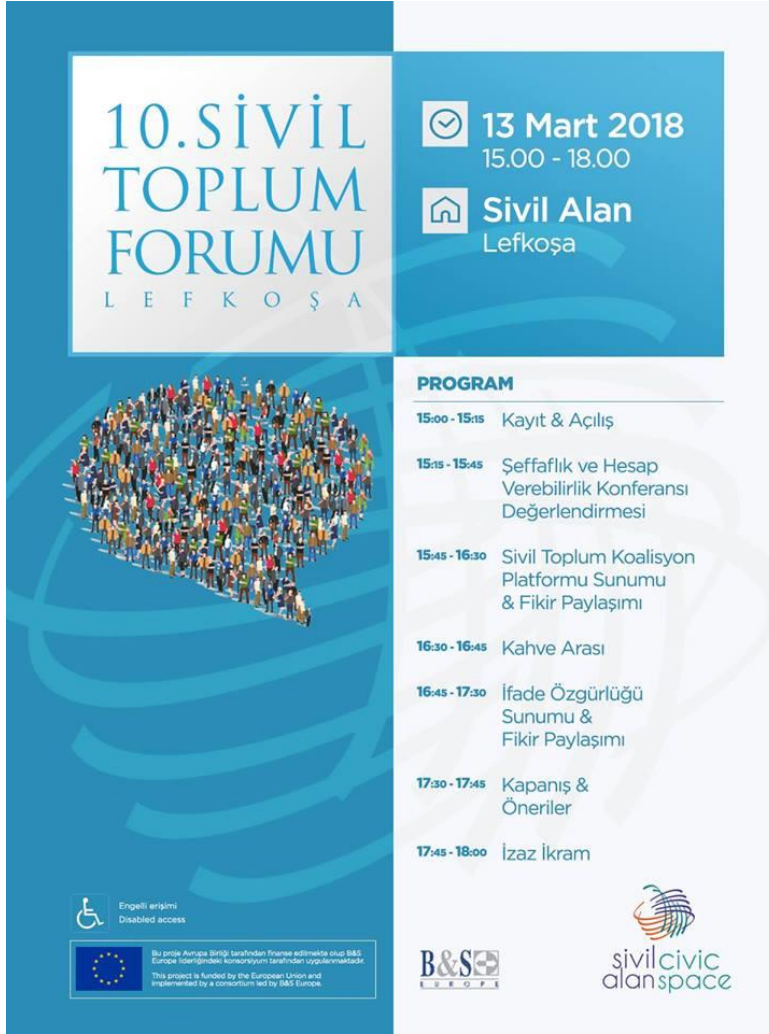
Sivil Alan Yönlendirme Komitesi STÖ üyesi ve aynı zamanda Elverişli Ortam Çalışma Grubu'nun aktif üyesi Melis Eroğlu, Sivil Toplum Yönelik Elverişli Ortam için strateji taslağının hazırlanması amacıyla STÖ'lere yapılan Açık Çağrı'ya ilişkin süreci ve bu belgenin içeriğini açıklayarak istişareler için son tarihin 16 Mart olduğunu hatırlattı. Eroğlu, strateji taslağının seçimler öncesinde bazı siyasi partiler ve bireysel adaylarla paylaşıldığını vurguladı.

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ SUNUMU & TARTIŞMA

İnsan Hakları Vakfı üyesi avukat Öncel Polili, ifade özgürlüğü üzerine bir sunum gerçekleştirdi. Polili sunumunda aşağıdaki konuları ele aldı:

- ✚ İfade özgürlüğünün diğer insan haklarıyla ilişkisi
- ✚ İfade özgürlüğü neleri içerir?
- ✚ İfade özgürlüğü neden önemlidir?
- ✚ Basının görevi
- ✚ Basın özgürlüğü ve kamu yararı
- ✚ İfade özgürlüğü nasıl ve hangi gerekçelerle kısıtlanabilir? (AİHM ve AİHM içtihadı esas alınarak)

EK I – Gündem

10. SİVİL TOPLUM FORUMU
L E F K O Ş A

13 Mart 2018
15.00 - 18.00

Sivil Alan
Lefkoşa

PROGRAM

15:00 - 15:15 Kayıt & Açılış

15:15 - 15:45 Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik Konferansı Değerlendirmesi

15:45 - 16:30 Sivil Toplum Koalisyon Platformu Sunumu & Fikir Paylaşımı

16:30 - 16:45 Kahve Arası

16:45 - 17:30 İfade Özgürlüğü Sunumu & Fikir Paylaşımı

17:30 - 17:45 Kapanış & Öneriler

17:45 - 18:00 İzaz İkrâm

Engelli erişimi
Disabled access

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmekte olup B&S Europe Federasyonu konsorsiyum tarafından uygulanmaktadır.
This project is funded by the European Union and implemented by a consortium led by B&S Europe.

B&S
EUROPE

sivilcivic
alanspace

EK II – Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik Konferansı Raporu

Uluslararası Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik Konferansı 1 Mart 2018 tarihinde Lefkoşa Bedesten’de gerçekleştirildi.

Konferans, AB Program Destek Ofisi (EUPSO) Bölüm Başkanı Alessandro Bianciardi’nin Avrupa Birliği’nin şeffaflık ve hesap verebilirlik konularına yaklaşımı üzerine gerçekleştirdiği açılış konuşması ile başladı.

Diğer hususların yanı sıra, Alessandro Bianciardi AB’nin, şeffaflık ve hesap verebilirliğin çoğulcu bir demokrasi için hayati önem taşıdığını değerlendirdiğini ifade etti. AB iyi yönetimi amaçlamaktadır ve bunu sağlamak için gerekli önlemleri uygulamaya koymuştur. AB Antlaşmaları, kararların mümkün olduğunca açık bir şekilde alınmasını şart koşan net hukuki yapılardır. Temel Haklar Şartı gibi bağlayıcı şartlar, vatandaşların tüm AB belgelerine erişebilmesini öngörmektedir ve bu da hem şeffaflığın hem de hesap verebilirliğin hayati unsurlarından birisidir.

Bianciardi, Kıbrıs'ın kuzey kesiminde böyle bir etkinlik düzenlenmesinin değer ve önemini dile getirerek yolsuzluğu önlemeye yönelik mevcut araçların neler olduğu ve şeffaflık konusunda Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki durum ile ilgili yerel ve uluslararası konuşmacılardan bilgi almak için sabırsızlandığını ifade etti.

Konuşmanın sonunda, bütünlük ve demokrasinin geliştirilmesi için şeffaflık ve hesap verebilirliğin ne kadar elzem olduğu vurgulandı.

Bianciardi'den sonra Kıbrıs'ın kuzey kesiminin "Yüksek Yönetim Denetçisi" Emine Dizdarlı bir konuşma yaptı.

Dizdarlı konuşmasına, şeffaflık ve hesap verebilirliğin hepimizin aşına olduğu kavramlar olduğunu, ancak bu kavramların farklı insanlar için farklı anlamlar ifade ettiğini dile getirerek başladı. Dizdarlı şunları kaydetti:

"Şeffaflığın tam anlamıyla ne olduğu ve nasıl sağlanabileceği sorularına verilecek basit cevaplar yoktur. Bu konu karmaşık cevaplar içermektedir. Şeffaflık, idarenin veya kamu kurumlarının kararlarını yasal düzenlemeler çerçevesinde ve erişilebilir, anlaşılır, açık ve görünür bir şekilde almaları ve halkın bu kararlara tam erişiminin sağlanması gerekliliğini ifade eder. Şeffaflığın demokrasinin olmazsa olmazı olduğuna inanıyorum. Eğer kurumlar açık, görünür ve halkın erişebileceği şekilde çalışırlarsa, halk da kurumları denetleyebilir ve değerlendirebilir ve kurumlar denetlenirse halk bu kurumlara daha fazla güven duyar. Bir yönetim şeffafsı, hesap verebilir olması daha olasıdır. Kamu kaynaklarının hesaplı ve etkin bir şekilde kullanılmasını garanti altına almanın en etkili yolu hesap verebilirliğin sağlanmasıdır. Bu da yetki sahibi herkesin sorumluluklarının tam bilincinde olarak hareket etmesini gerektirir. "Yüksek Yönetim Denetçisi"nin görevi bu sorumlulukların nasıl yerine getirildiğini, hizmetlerin ve görevlerin yasal düzenleme ve çerçeveler dâhilinde yürütülüp yürütülmediğini izlemek, değerlendirmek ve rapor etmektir. "Yüksek Yönetim Denetçisi"nin hazırladığı raporlar "başbakan"a ve "cumhurbaşkanı"na sunulur; eğer rapor bir kişinin bireysel başvurusu veya şikâyeti üzerine hazırlanmışsa, söz konusu rapor bu kişiye de servis edilir.

2015 yılından bu yana hazırlanan ve sunulan tüm raporlar basına da dağıtılmış (talep edilmesi halinde) ve "Yüksek Yönetim Denetçiliği"nin internet sitesinde yayımlanmıştır. "Yüksek Yönetim Denetçisi"; "cumhurbaşkanı", "meclis başkanı", "başbakan", "bakanlar kurulu" ve "kamu kurumları" ile doğrudan temas halindedir. "Yüksek Yönetim Denetçisi" doğrudan bilgi edinebilir, araştırması ile ilgili tüm bilgileri talep edebilir ve ilgili tüm belgelere ulaşabilir; herhangi bir bilgi veya kanıtın kasıtlı olarak kendisinden saklandığını, tahrif edildiğini veya hatalı bir şekilde ibraz edildiğini düşünüyorsa, bu tür eylemler nedeniyle mahkûm olan kişi üç yıla kadar hapis cezası veya para cezası veya her ikisi ile birden cezalandırılabilir.

"Yüksek Yönetim Denetçisi Dairesi Yasası'nın 12. Maddesi"; "Yüksek Yönetim Denetçisi"nin görevini yerine getirirken açıkladığı herhangi bir beyan, fikir, bildiri veya bulgu nedeniyle yargılanamayacağını belirtir. Bu maddenin önemi kolaylıkla anlaşılabilir: "Yüksek Yönetim Denetçisi"nin, idarenin uygulamalarında kusurlu olduğunu bildirmesi durumunda idare hakaret veya iftira davası açabilir ve bu da "Yüksek Yönetim Denetçisi"nin görev ve performansını aksatacak önceden öngörülebilir bir baskı unsurudur.

"Yüksek Yönetim Denetçiliği" görevi ve "Yüksek Yönetim Denetçisi Dairesi Yasası"nın yanı sıra, Kıbrıs'ın kuzey kesiminde şeffaflık ve hesap verebilirliği sağlamak için yararlanılan bir diğer mekanizma yakın zamanda çıkarılan "Bilgi Edinme Hakkı Yasası"dır. Bu "yasa"ya göre, toplumun tüm üyeleri bilgi edinme hakkına sahiptir. Bu "yasa" ile idare kamunun gözetimi altındadır ve hem "yasa"ya hem de "anayasa"ya uymalıdır. "Yasanın 13. Maddesi" şeffaflığa doğrudan atıf yapmaktadır ve idare şeffaflık kavramına riayet etmek zorundadır. Bu "yasa" kapsamında, ayrıca, kamuya tüm resmi belgelere erişim hakkı tanınmıştır.

Kıbrıs'ın kuzey kesiminde şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerinin muhafaza edilmesine katkı sağlayan diğer bir mekanizma ise idarenin ve tüm kamu kurumlarının kendi kusurları dolayısıyla zarar gören kişilerin zararını tazmin etmeye hukuki olarak yükümlü olmalarıdır. Elbette bu hak, ancak bir "hukuk mahkemesi" tarafından bu yönde bir karar alındığı takdirde kullanılabilir.

Kıbrıs Türk toplumunda şeffaflık ve hesap verebilirlik kavramlarının gelişmekte olduğunu görebiliriz. Bu kavramlar baştan beri mevcut olmakla birlikte, bu kavramların geliştirilmesi zaman almıştır. Örneğin, "Kıbrıs Türk Anayasası'nın 76. Maddesi" dilekçe hakkını içermektedir. Bu, hesap verebilirlik ve şeffaflığın güvence altına alınmasına yönelik bir adım olsa da bu kavramlara doğrudan atıfta bulunan ilk "yasalar"; "1996 Bilgi Edinme Hakkı Yasası" ile "2013 İyi İdare Yasası"dır. Her iki "yasa" da şeffaflık ve hesap verebilirliğin sağlanması için "yasal çerçeve"nin aslında mevcut olduğunu göstermektedir, ancak bu kavramların daha etraflıca anlaşılması ve "yasalar"ın etkin bir şekilde uygulanması için halen zamana ihtiyaç vardır."

10:00 – 11:00

Panel: Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik Kavramları & Farklı Sektörlerin Şeffaflık Değerlendirilmesine Yönelik Bütünsel Yaklaşımlar

Bu oturumun moderatörlüğünü Emete İmge üstlendi. İmge, kamu ve sivil toplum sektörlerinde 25 yıllık deneyime sahip bir kişi olarak bu konuya duyduğu büyük ilgiyi dile getirerek oturumu başlattı.

Oturumun ilk konuşmasını, 2008 yılından beri Uluslararası Şeffaflık Örgütü Türkiye Şubesi'nin kurucu başkanı olan **Oya Özarlan** gerçekleştirdi. Özarlan, ülkenin şeffaflık yolculuğuna önemli bir katkı sağlayacağını ifade ettiği böyle bir etkinlikte konuşmak üzere davet edilmiş olmasından dolayı teşekkürlerini sundu.

Özarlan şeffaflık ve hesap verebilirlik alanlarında edindiği deneyimleri kısaca aktardı: "Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün yönetim kurulu üyesiyim ve bu örgütün Türkiye şubesinin hem kurucusu hem de başkanıyım. Türkiye'deki onuncu yılımızı kutlamaktayız. Bu on yıllık süreyi Türkiye'de ve dünyada şeffaflık ve hesap verebilirlik ile ilgili faaliyetler yürüterek geçirdik."

Özarlan, Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün yolsuzluğa karşı mücadeleye katkı sağlayacak bir yöntem olarak tanımladığı Ulusal Şeffaflık Sistemi Analizi'ni tanıttı. Özarlan sunumuna şöyle devam etti:

"Şeffaflık ve hesap verebilirliği tartışabilmek için bu kavramlara neden ihtiyaç duyulduğunu saptamamız gerekir: Bu kavramlar yolsuzluğa karşı yürüttüğümüz mücadele açısından önemlidir. Yolsuzluk nedir? Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün benimsediği genel bir yolsuzluk tanımı var; AB tarafından ve diğer uluslararası örgütler tarafından kabul edilen tanımlar da benzerdir: Yolsuzluk; verilen yetkinin kişisel çıkarlar için kötüye kullanılmasıdır. Yolsuzluk, kaybolan paranın miktarına ve hangi sektörde gerçekleştiğine göre 'büyük çaplı', 'küçük çaplı' ve 'siyasi' olarak sınıflandırılabilir.

Genellikle, 'verilmiş yetki' dendiğinde kamu kaynakları kastedilmektedir, ancak bununla sınırlandırmamız gerekir. Yolsuzluk, kamu sektörü ile sınırlı değildir; özel sektörde örgütler içerisinde de görülebilir.

Yolsuzlukla mücadele bakımından sahip olduğumuz en önemli araçlardan biri "integrity"dir. Bu terimin Türkçe'de doğrudan bir karşılığı bile bulunmamaktadır. Integrity; şeffaflık, dürüstlük çok yüksek ahlaki standartlara sahip olma durumudur. Yolsuzlukla savaşmak, kamu sektörünü bu standartlar çerçevesinde idare etmek demektir.

Neden böyle bir çaba içerisindeyiz? Yolsuzluğun bedeli nedir? Yolsuzluk meselesine küresel ölçekte baktığımızda, sorunun çapını ortaya koyan birkaç gösterge vardır. 2008 yılında Dünya Bankası, tüm dünyada ödenen rüşvetin toplam miktarının 1 trilyon ABD doları olduğunu, 40 milyar doların gelişmekte olan ülkelerde üst düzey yolsuzluk yoluyla kamu bütçesinden çalındığını ve yasa dışı finansal akışların bir trilyona ulaştığını beyan etmiştir.”

Özarlan, yolsuzluğun insani yardım üzerindeki büyük olumsuz etkisini özellikle vurguladı:

“Dünya Bankası’na göre, en az 20 milyar dolarlık insani yardım buharlaşmaktadır. Bu, insan haklarına yapılan muazzam bir saldırıdır. Bu, aynı zamanda, yolsuzluğun hayatın birçok katmanına nasıl sızdığının ve tüm ahlaki değerlerin nasıl çiğnendiğinin bir göstergesidir.”

Özarlan sunumuna Uluslararası Şeffaflık Örgütü hakkında bilgi vererek devam etti:

“Uluslararası Şeffaflık Örgütü; 91 Ülke Şubesi, 22 temas grubu şubesi, 28 bireysel üye, Uluslararası Şeffaflık Örgütü Sekreteryası, Yönetim Kurulu ve Danışma Konseyi’nden oluşmaktadır. Küresel bir örgüt olmasına karşın, tamamen yerel düzeyde yolsuzluğu izleme fikri üzerine inşa edilmiştir. Komitenin, yerel düzeydeki yolsuzluğu izleme konusunda engin tecrübeye sahip 28 üyesi bulunmaktadır. Örgüt olarak Fransa ve Nijerya gibi dünyanın birçok ülkesinde faaliyet göstermekteyiz.

Uluslararası Şeffaflık Örgütü yolsuzluğu araştırmak ve analiz etmek için çalışmaktadır. Yolsuzlukla ilgili savunuculuk kampanyaları yürütmekteyiz. Toplumsal farkındalık çalışmalarının yanı sıra izleme, araştırma ve savunuculuk alanlarını kapsayan çok paydaşlı girişimlere öncülük etmekteyiz. Merkezi hükümetlerle işbirliği yapmakla kalmayıp özel sektörlerle de beraber çalışmaktayız. Çeşitli örgütlerle değişken koalisyonlar kurma yoluyla değişim ve dönüşümü gerçekleştirmeyi amaçlamaktayız.

Örneğin, BM sözleşmelerinin uygulanmasını ve bu sözleşmelerin üye ülkelerde hangi düzeyde hayata geçirildiklerini izlemek amacıyla hem BM ile hem de gözlemci kuruluşlarla yakın çalışmalar içerisindeyiz. Bu izleme çalışmalarını çeşitli endeksleri kullanarak gerçekleştirmekteyiz.

En bilinen endeksimiz Yolsuzluk Algı Endeksi’dir. Küresel bir endeks olan Yolsuzluk Algı Endeksi, 180 ülkede kamu sektörünün ve hükümetlerin halk tarafından nasıl algılandığını değerlendirmekte ve karşılaştırmaktadır. Başka bir deyişle, bu endeks bir hükümetin, halkı tarafından ne derece temiz olarak algılandığını ortaya koymaktadır. Bazı insanlar bu endeksi ‘Yolsuzluk Haritası’ olarak adlandırmaktadırlar. Birkaç gün önce yayımlanan 2017 yılına ait Algı Endeksi bize Yeni Zelanda, Danimarka ve Finlandiya gibi ülkelerin en düşük yolsuzluk puanlarına sahip ülkeler olduklarını göstermektedir. Öte yandan, Suriye ve Somali gibi ülkeler ise en yüksek yolsuzluk algı puanlarına sahiptirler ve bu da bu ülkelerin halklarının hükümetlerine veya devlet kurumlarına karşı beslediği güvenin düşük düzeyde olduğunu veya hiç olmadığını ortaya koymaktadır. Bu endeksin her sene yayımlanmasının sağladığı avantajlardan birisi, bize ülkelerin yolsuzluk algılarındaki ilerleme veya gerilemeleri takip etme olanağı vermesidir. Örneğin; Senegal, Yunanistan ve İngiltere gibi ülkeler yolsuzluk algı endekslerinde ilerleme kaydederek olumlu yönde hareketlilik gösteren başlıca ülkeler olmuşlardır.”

Özarlan, Yunanistan’ın gelişim puanındaki ilerlemeyi tasarruf tedbirlerine ve AB’nin sıkı izleme uygulamasının etkisine bağlayarak sözlerine şu şekilde devam etmiştir:

“Son altı yıl içerisinde olumsuz yönde ciddi düzeyde bir hareketlilik gösteren ülkeler Bahreyn ve Türkiye’dir. Türkiye’nin yolsuzlukla ilgili en son vakaları ele alma biçimi ülkenin yolsuzluk algı puanını ciddi bir biçimde aşındırmıştır.

Küresel bazda 180 ülkenin ortalama puan değeri 43'tür. En düşük puan değeri 32'dir ve Afrika kıtasına aittir. Ancak, ortalama değerin 43 olduğu göz önüne alındığında, küresel olarak yolsuzlukla mücadele konusunda yolumuzun hâlâ çok uzun olduğunu söyleyebiliriz. Düşünün ki çocuğunuz bütün notlarının 4 civarında olduğu bir karneyle eve geliyor. Çok büyük bir hayal kırıklığı yaşar ve çocuğunuzun geleceği hakkında gerçekten endişe ederiniz.

Dünyaya baktığımızda, en yüksek puanların Yeni Zelanda gibi ülkelere ait olduğunu, buna karşılık Afganistan'ın en düşük puanlardan birine sahip olduğunu görüyoruz.

Amerika'nın ortalama puanı 44'tür ve Kuzey Amerika ile Kanada en yüksek puanlara sahiptir.

Dünya genelinde en yüksek puana sahip olan bölgenin Avrupa olduğunu görüyoruz. Dünyada kendi halkı tarafından yolsuzluk bakımından en temiz bölge olarak değerlendirilen bölge Avrupa'dır. Avrupa'nın genel ortalaması 66'dır; Danimarka en yüksek puana sahipken Bulgaristan gibi ülkeler ortalamayı düşürmektedir. Türkiye'nin 2017 yılındaki puanı 40 idi ve bu puanla uluslararası skalada 80. sırada yer aldı. Daha önce belirtildiği gibi, bu puan ülkenin altı yıl önceki puanlarıyla kıyaslandığında bir düşüşe işaret etmektedir. AB'ye katılım sürecinde olan tüm ülkeler arasında Türkiye en düşük puana sahip olan ülkedir ve hükümet yolsuzluk skandallarına gereken tepkiyi göstermemeye devam ettiği takdirde bu puanın daha da düşmesi muhtemeldir.

Algı endeksi bizim en bilinen aracımızdır, ancak başka endekslerimiz de mevcuttur. Örneğin, paydaşlarımızdan biri olan özel sektör için de bir endeksimiz var. Bu endeksle, dünyanın en büyük 100 şirketini izlemeye ve değerlendirmeye aldık."

Özarslan konuşmasına Ulusal Şeffaflık Sistemi (NIS) Analizi ile ilgili ayrıntılı bilgiler vererek devam etti:

"NIS aracı, bir ülkenin şeffaflık sisteminin kapsamlı bir değerlendirmesini sunan nitel bir değerlendirme aracıdır. Bu değerlendirmeler ülke içindeki yerel örgütler tarafından, genellikle de Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün ülke şubelerince yürütülmektedir. Bu aracın metodolojisi Uluslararası Şeffaflık Örgütü tarafından geliştirilmiş olup şimdiye kadar 50'den fazla ülkede kullanılmıştır.

Değerlendirmenin birincil amacı, kurumların yolsuzluğu önleme, yolsuzlukla mücadele ve şeffaflık ve dürüstlüğü geliştirme alanlarındaki etkinliğini ölçmektir. Bu, bir toplumun, kurumlarının gücü ölçüsünde ne kadar güçlü olduğunu izlemeye ve değerlendirmeye yönelik bir sistemdir.

Sistem, toplumun dayandığı çeşitli kurumları analiz etmektedir. Bunlar arasında yargı, yasama, yürütme, kamu sektörü, emniyet teşkilatı, seçim idare organı, yüksek yönetim denetçisi (ombudsman), yüksek denetim kurumu, yolsuzlukla mücadele kurumu, siyasi partiler, medya, sivil toplum ve iş dünyası bulunmaktadır. Kurumlar, bir devletin idari sistemini oluşturur. NIS aracı bu kurumların her birinde uygulandığında, ülkelerin yolsuzluğa karşı giriştikleri mücadelenin bir fotoğrafını çekme olanağı sunar.

Her kurum, şeffaflık geliştirmedeki rolü açısından değerlendirilir. Değerlendirme sırasında benimsenen üç temel yaklaşım vardır: 1) Kurumların kapasitesi, 2) Kurum içerisinde şeffaflık ve hesap verebilirliğin nasıl sağlandığı, 3) Yolsuzlukla mücadelede kurumun üstlendiği rol. Örneğin, dürüstlikle ilgili sorular sorulur ve verilen cevaplara göre puanlar belirlenir. Bu, bize, yolsuzlukla mücadele konusunda ülkenin tamamındaki durumun gerçek anlamda bir haritasını/fotoğrafını sunar.

Buna ek olarak, bu sistem dünya genelindeki yolsuzlukla mücadele örgütleri arasında ilişki kurulmasına yardımcı olur ve bu örgütlerin konu başlıklarının her birinde tam olarak hangi alanların en fazla iyileştirme gerektirdiğini belirlemelerini sağlar.

Genel olarak AB'ye baktığımızda, en güçlü kurumların yüksek denetim kurumu, seçim idare organı ve yüksek yönetim denetçisi olduğunu, buna karşılık en zayıf kurumların ise siyasi partiler, kamu sektörü ve ironik bir biçimde yolsuzlukla mücadele kurumları olduğunu görebiliriz.

AB'deki yasal çerçeve yolsuzluğu tespit ve önleme kabiliyeti bakımından genel olarak güçlü olmasına rağmen, siyasi partilere yapılacak bağışlarla ilgili yasal düzenlemelerin halen bulunmadığı İsveç gibi ülkelerin varlığı NIS puanını düşürmektedir. Dolayısıyla, AB'nin başlıca güçlü yönlerinin yasal çerçeveler olduğu değerlendirilirken, kamu harcamalarının denetimi ve siyasi partilerin finansmanına ilişkin düzenlemelerin yetersiz olduğu seçim süreçleri ise zayıf yönler olarak tespit edilmiştir. AB üyesi 25 ülkenin sadece 6 tanesi lobi faaliyetlerini düzenleyen yasalara sahiptir (diğer bütün ülkelerde bu faaliyetler gizlilik içerisinde yürütülmeye devam etmektedir). Avrupa'daki parlamentolar etik standartlara uygun davranmamakta ve 11 ülkede milletvekillerinin mal varlıklarını beyan etme yükümlülüğü bulunmamaktadır. İrlanda gibi ülkelerde bilgiye erişim, bilgi edinme başvuruları için istenen çok yüksek ücretler nedeniyle uygulamada sınırlı kalmaktadır. Çekya gibi ülkelerde ise halkın bilgiye erişim konusundaki farkındalığı yok denecek kadar azdır.

Bazı ülkelerde yolsuzlukla ilgili bilgi sızdıranlara hiçbir şekilde korunma sağlanmamakta, bu da özellikle yolsuzluğa şahit olan kamu çalışanlarını bu durumu dile getirmekten alıkoymaktadır.

Tüm Avrupa ülkelerinin, temiz de temizi olarak değerlendirilenlerin bile, yolsuzlukla mücadele çerçevelerinde eksiklikleri vardır. Bazı ülkeler bu bakımdan kendilerini ciddi bir risk altına sokmaktadırlar. Romanya gibi ülkelerde risk alanı daha da büyümekte, Makedonya gibi ülkelerde ise gerileme görülmektedir. Bu sebeple, AB'nin kendi yolsuzlukla mücadele standartlarını iyileştirmek açısından gidecek daha çok yolu vardır."

Özarlan, sunumunu, Türkiye'nin NIS aracı puanı hakkında bilgi vererek sonlandırmıştır. Bu bölümde Özarlan şunları kaydetmiştir: "Türkiye kurumların hiçbirinde güçlü bir standart ortaya koyamamıştır. Özellikle de Türkiye'deki güçler ayrılığının zayıf olduğu ve bunun tüm kurumlar üzerinde genel anlamda olumsuz bir etkiye neden olduğu gözlemlenmiştir. Bilhassa son birkaç yılda güçler ayrılığı ilkesinin neden önemli olduğunu gözleme olanağımız oldu."

Fazilet Özdenefe, "Dilekçe ve Yüksek Yönetim Denetçiliği Komitesi" Başkanı

"Kıbrıs Türk toplumu yakın zamanda bizim için birçok 'ilk'i barındıran bir genel "seçim" sürecinden geçmiştir: İlk kez dört partiden oluşan bir koalisyon "hükümet"i kurulmuş ve aynı zamanda Kıbrıs'ın kuzeyinin genel "seçimleri"nde ilk defa "başbakan"ın banka hesabında binlerce dolar bulunmuş (boşanma sürecinin ayrıntılarının basına sızması sonucunda), bu paranın nasıl elde edildiği hakkında birçok suçlama getirilmiş, ancak "başbakan" tarafından herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Maalesef "seçimler"e bu tartışmanın ve "başbakan"a karşı öne sürülen yolsuzluk iddiasının ağırlığı binmiştir. Buna rağmen, "başbakan"ın partisi UBP en yüksek oy oranını almış ve "seçimler"i %35 ile kazanmıştır. Bahsi geçen paranın nasıl elde edildiğine dair "başbakan" tek bir açıklamada bile bulunmamasına rağmen, dönemin muhalefet partilerinden üçü koalisyon kurmaya hazır olduklarını beyan etmişlerdir.

Nitekim farklı ideolojilere ve farklı siyasi geçmişlere sahip bu partileri bir "hükümet" içerisinde bir araya getiren temel etken yolsuzlukla mücadele vaadi olmuştur. Bu vaat, yeni kurulan "hükümet"in programında da yer almıştır.

"Hükümet" programının ilk cümlesi şu şekildedir:

'Kıbrıs Türk halkının siyasi "kurumlar"a ve siyasetçilere duyduğu güvenin aşınmaya başlaması demokrasimiz adına gurur duyulacak bir durum değildir. Bu "hükümet"in temel önceliklerinden biri, halkın Kıbrıs Türk siyasetiyle yakından bağdaştırdığı yolsuzluk, hukuksuzluk, usulsüzlük ve partizanlığa karşı mücadele etmek ve halkın siyasete olan güvenini tazelemektir.'

Şeffaflık ve hesap verebilirlik ifadeleri "hükümet" programında birçok yerde geçmektedir. Özellikle de bu "yetki"nin birbirini denetleyecek ve dengeleyecek olan dört parti tarafından paylaşılacağı gerçeği, hesap verebilirlik ve şeffaflığa yapılan vurgu ile birleştiğinde, geleneksel idari reflekslerden daha farklı bir yaklaşıma yol açmıştır. Bu durumun halkın güven algısı üzerindeki etkileri şimdiden görülebilir.

Kıbrıs Türk halkı artık hesap verebilirlik ve şeffaflık talep etmeye ve bu kavramları izleme ve denetleme kavramlarını birlikte anmaya başlamıştır. Halk, yetkileri kötüye kullanmanın getireceği tehlikelerin bilincindedir.

2004'teki "referandum" sürecini takiben, 2006 yılında "Bilgi Edinme Hakkı Yasası" çıkarılmıştır. Bu "yasa", Kıbrıs Türk yönetiminin AB mevzuatı ile daha uyumlu hareket etmesini sağlamaya yönelik birçok "yasal" girişimden bir tanesidir. Dilekçe hakkının aksine, bilgi edinme hakkı Kıbrıs Türk "anayasası"nda düzenlenmemiştir. Ancak "hukukun üstünlüğü" ve demokratik ilkeler "anayasa"da düzenlenmektedir ve yolsuzluk olması durumunda bu ilkelerin tamamı ciddi tehdit altına girmektedir.

Bilgi edinme hakkına dair "yasa" 2006 yılında kabul edilmiş olmasına rağmen, "Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu" kurulmamıştır ve "yasal düzenlemeler" bir şekilde etkisiz kalmıştır. 2013 yılında bu yönde bir ilerleme kaydedilmiştir, ancak fiiliyattaki işleyişi görebilmemiz için birkaç ay daha gereklidir. "Bilgi Edinme Kurulu"nun değerlendirme komitesi değişmiştir. Eskiden komite 9 üyeden ve bürokratlardan oluşuyordu ve bu da komitenin toplanmasını zorlaştırıyordu. Şimdi ise "yürütme"den yalnızca iki üye olmak kaydıyla üye sayısını 5'e düşürdük. Türkiye'deki yasal çerçeveden ve yürütülen tartışmalardan çok önemli bilgiler edindik ve idare ile bağlantılı bütün "kurum"ların "yasa" kapsamına dâhil edilmesini temin ettik.

Bu "yasa", gerçek ve tüzel yabancı kişiler ile sınırlı idi ve bu kişiler sadece kendileri ile doğrudan ilgili konularda bilgi edinme hakkına sahipti. "Yasa"yı, uluslararası insan hakları ilkelerine uygun olacak şekilde değiştirerek bu kişilerin de yerel halkın bir parçası olarak bu "yasa"dan faydalanmalarına olanak tanıdık. "Ülkemizin" en büyük sorunlarından biri, halktan kişiler yazılı olarak bilgi talep ettiğinde "kurumlar"ın bu taleplere yanıt vermemesiydi. Halktan kişilerin bilgi edinme taleplerine yanıt verilmesini "yasal" bir yükümlülük haline getirdik."

Özdenefe, şeffaflık ve hesap verebilirliğin geliştirilmesine yönelik olarak yapılan değişiklikler hakkında konuşmaya devam etti:

"2014 yılında Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu nihayet kurulmuş ve bununla birlikte birçok yönetmelik çıkarılmıştır; idarenin artık daha düşük bir bedel karşılığı bilgi sağlaması "yasal" bir yükümlülük haline gelmiştir (daha önce aylık asgari ücret seviyesinde olan bu bedel asgari ücretin üçte birine düşürülmüştür). "Kurul"a 75 başvuru yapılmış ve bunlardan 52 tanesi karara bağlanmıştır. Karara bağlanmayan 23 başvuru yasal sürelerin dolması nedeniyle geri çekilmiştir.

Önceki "hükümet" döneminde "kurul"un işleyişi tamamen durmuştur. O zamandan beri "kurul" hiç faaliyet göstermemiştir. "Hükümet" programında belirtildiği gibi, gerekli atamalar kısa süre içerisinde yapılacak ve "kurul" yeniden işlemeye başlayacaktır.

Bunlara ek olarak, bugün burada sizlere bu konuşmayı yapmamın sebebi hâlihazırda başkanı olduğum dilekçe ve "Yüksek Yönetim Denetçiliği Komitesi"nin kurulmuş olmasıdır. Unutulmamalıdır ki Kıbrıs Türk toplumunda bu pozisyon yıllarca boş kalmıştır. Şimdi "Yüksek Yönetim Denetçisi"nin atanmasıyla bu pozisyon da işlerlik kazanmıştır. "Komite"nin kararları bağlayıcı olmamakla birlikte, "komite" olarak bizler "Yüksek Yönetim Denetçisi"nin kararlarının "kurumlar" tarafından pratikte uygulanmasının sağlanması için gerekli baskıyı yapıyoruz. Buna ek olarak, "Yüksek Yönetim Denetçisi"nin önerisi üzerine "yasa" ve "yönetmelik"lerde birçok değişiklik yapılmıştır.

Son olarak, Özdenefe şeffaflığı "meclis" tutanakları bağlamında ele alarak şunları ifade etmiştir:

"Tüm "meclis" tutanakları internet sitesi aracılığıyla yayımlanmaktadır. 2013-2015 yılları arasında tüm "bakanlar kurulu" kararları yalnızca "resmi gazete"de değil (ki bu bir "yasal" zorunluluktur), aynı zamanda internette de yayımlanmıştır. 2015'ten itibaren bu uygulama tamamen bırakılmıştır ve edindiğimiz bilgiye göre bazı "bakanlar kurulu" kararları "resmi gazete"de bile yayımlanmamıştır. Şimdi geriye dönük olarak her bir kararın yayımlanıp yayımlanmadığını inceliyoruz.

"İyi İdare Yasası"nın şeffaflık ve hesap verebilirliğe olumlu katkıda bulunduğuna inanıyorum. Bu "yasa", katılımcılığı teşvik etmekte ve çevresel ve mimari konularda alınan kararlardan etkilenenlerle açık toplantılar yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu durum, Girne "kararname"si (ki "yasal" girişimler sonucu geri çekilmiştir) gibi konularda sivil toplumun "yasal" girişimde bulunmasına temel teşkil etmiştir. Mevcut "hükümet", her "bakanlık"ta yolsuzluk araştırmasına başlamış ve şimdiye kadar 28 ticari lisans yolsuzlukla ilgili gerekçelerle iptal edilmiştir."

Özdenefe, konuşmasının son bölümünde, yolsuzluğun üstesinden gelinmesinde "savcı"ların rolünün önemini vurgulamış, Paracambio ve "başbakan"ın hesaplarıyla ilgili olanlar da dâhil olmak üzere birçok başvuru yapıldığından bahsetmiş ve kaydedilecek ilerlemeyi izlemeye devam edeceklerini ifade etmiştir.

Adil Şeytanoğlu, Temiz Toplum Derneği Başkanı

Şeytanoğlu, konuşmasına "Bilgi Edinme Hakkı ve Değerlendirme Kurulu"nun yeniden tesis edilmesi ve işlerlik kazanmasından duyduğu memnuniyeti ve "Bilgi Edinme Hakkı Yasası" ile ilgili olumlu görüşlerini dile getirerek başlamış ve şunları kaydetmiştir:

" "Kurul"un işlemediği durumlarda, halkın önünde iki seçenek bulunmaktadır: "Yüksek Yönetim Denetçisi" ve "mahkeme". Bunların her ikisi de uzun süreçlerdir; özellikle de "mahkeme"ye erişim yüksek harçlar nedeniyle çok zordur. Ercan Havalimanı ile ilgili olarak satın alma sürecinde gerçekleşen yolsuzluk karşısında "mahkeme"ye gitmekten başka seçeneğimiz yoktu ve bu da örgütümüz üzerinde bir yük haline gelen çok pahalı bir süreç oldu. Üstelik duruşmaya katılma hakkımızın bulunmaması sebebiyle süreç başarısızlıkla sonuçlandı.

"Kurul" doğru yönde atılmış olumlu bir adımdı, ancak belirtildiği gibi faaliyetleri durdu. Bu hususta benim başka bir önerim var. "Kurul"u toplantıya çağırma yetkisi grubun en yaşlı üyesine verilmişti. Önceki dönemde "kurul"un hiç toplanamamasının bir sebebi de buydu. Eğer bu rol sivil topluma verilirse, "kurul"un toplanma ihtimali artar."

Şeytanoğlu şöyle devam etti:

" "Bakanlar kurulu" kararlarından bazılarının yayımlanmamış olması beni şaşırtmadı. Bu kararların araştırılacak olduğunu duymak sevindirici."

Şeytanoğlu sonrasında Temiz Toplum Derneği'nin yolsuzluk iddiaları ve "başbakan"ın hesapları ile ilgili olarak "meclis" başkanı ve CTP üyesi Sayın Sibel Siber'e bir başvuruda bulunduğunu, ancak Sayın Siber'in başvurularına verdiği yanıtta katılmadıklarını ifade etti. Şeytanoğlu, sadece "Bilgi Edinme Hakkı Kurulu"nun değil "meclis"nin de bilgi verme yükümlülüğü bulunduğunu belirterek bu konuda iyileştirme sağlanması talebini dile getirdi."

Şeytanoğlu devamında şunları kaydetti:

"Kıbrıs'ın kuzey kesiminde sadece hesap verebilirlik ve şeffaflıktan konuşmak yeterli değildir; "yasa" çerçeveler ve mevcut mekanizmalar tatmin edici değildir. Örneğin, elimizde kamu kaynaklarının nasıl kişilerin özel çıkarı için kullanıldığının "Yüksek Yönetim Denetçisi" raporuyla ifşa edildiği vakalar bulunmaktadır ve dolayısıyla bu durumlarda sorumlu tutulması gereken belirli bir kişi vardır. Algı endeksine baktığımızda, sarı renk ile belirtilen ülkelerdeki politikacıların sadece yolsuzluk iddiası durumunda bile makamlarından ayrıldıklarını görebiliriz. Kıbrıs'ın kuzey kesiminde ise yolsuzluğu açıkça ortaya koyan raporların varlığında bile politikacıların raporu ellerinin tersiyle bir kenara itip tekrar seçilebildiklerini görüyoruz."

Şeytanoğlu devamında bir STÖ olarak Temiz Toplum Derneği'nin yolsuzluk algısının geliştirilmesi bakımından öneminden bahsederek şunları ifade etti: "Eğer toplum bu kişileri yeniden seçebiliyorsa, bir STÖ olarak bizim kendimizi sorgulamamız ve ihmal ettiğimiz hususları ciddi bir şekilde düşünmemiz gerekir. Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün endekslerini inceledik ve Kıbrıs'ın kuzey kesiminde endekste hangi sırada yer alacağını gerçekten merak ediyoruz."

Şeytanoğlu, ayrıca, "Bilgi Edinme Hakkı Yasası"nın çok güzel bir "yasa" örneği olduğunu, ancak toplumun bu "yasa"dan nasıl faydalanılacağı konusunda hâlâ oldukça bilinçsiz olduğunu dile getirdi. Şeytanoğlu, 2014 yılında "ceza yasa"nda yapılan ve bilgi sızdıranlara koruma sağlayan değişikliklerle ilgili de bilgi verdi.

"Örgüt olarak, "Yüksek Yönetim Denetçisi" tarafından yayımlanan tüm raporları incelemek için elimizden geleni yapıyoruz. Birden fazla vakada da "mahkeme"ye başvurduk. Ancak, Ercan davasında olduğu gibi, Mercedes davası da duruşmaya katılma hakkımızın olmaması nedeniyle "mahkeme"de başarıya ulaşamadı. Bu, sivil toplum için çok büyük bir sorundur. "Yasa"da gerekli "değişiklikler" yapılmadığı sürece bu sorunun nasıl aşılabileceğini söylemek güçtür. Ayrıca, mali kaynaklarımızı da iyileştirmemiz gereklidir."

Oturum, moderatör ve katılımcılardan gelen soruların cevaplanmasıyla sona erdi:

Emete İmge, "Yüksek Yönetim Denetçisi"ne araştırma ve yolsuzlukları raporlama faaliyetleri için gerekli kaynakların tahsis edilip edilmediğini sordu. Hasan Vahib ise Kıbrıs'ın kuzey kesiminde yolsuzluk seviyesinin ölçülmesine yönelik herhangi bir çalışmanın yapıp yapılmadığını sordu.

Dizdarlı, yanıt olarak, "Yüksek Yönetim Denetçisi" ile ilgili "yasa"nın 1996 yılında çıkarıldığını ve "daire"nin de 1997 yılında kurulduğunu belirterek şunları eklemiştir: "Ancak, yıllarca "Yüksek Yönetim Denetçisi" atanmamıştır ve bu yüzden maalesef "Yüksek Yönetim Denetçiliği" bugün olması gereken düzeyde değildir. Göreve geldiğim ilk günden beri ofisin altyapısının bulunmamasından kaynaklanan sorunlarla karşı karşıya kaldım. Göreve geldiğimde bina bile sorunluydu. Sonrasında, incelemeler yapmak üzere uzmanlardan oluşan bir ekip kurmak zorunda kaldık. Şimdi hem binamız hem de ekibimiz uygun hale gelmiştir. Halen personel açığımız vardır ve mevcut çalışmalarımızı bu şekilde sürdürebilmemiz ancak ekibimizin üstün gayretleri sayesinde. Ekipten bir kişi hastalanıp gelemediğinde bile bu bizi etkilemektedir; bu gibi durumlarda sorumlulukları paylaşıyoruz. Göreve geldiğimiz ilk günden beri biliyoruz ki işimizin en önemli kısmı izleme ve denetimdir. Bunlar olmadan başarılı olamayız. İki yıl önce göreve başladığımızda geri

bildirimler çok da iyi değildi. Şimdi ise bilgi talebiyle bir yazı gönderdiğimizde ilgili "daire"de büyük bir panik yaşandığını duyuyoruz ve bu da olumlu bir şey. Bu, hem ilgili "kurum"dan hızlı bir şekilde yanıt almamızı sağlıyor, hem de bizim doğru bir rapor hazırlayıp var olan hataları veya yolsuzluğu kamuya ilan edeceğimize güvendiklerini gösteriyor. Ofis olarak, tam olarak olmayı arzu ettiğimiz yerde değiliz, ancak eminim ki gerekli farkındalığı yaratmaya başladık ve daha da iyiye gideceğiz."

Daha sonra Dizdarlı'ya "Yüksek Yönetim Denetçisi"nin kime karşı sorumlu olduğu soruldu ve Dizdarlı şöyle yanıt verdi:

" "Anayasa", bir "kurum" olarak bizim bağımsız olmamızı öngörmektedir ve bizi denetleyen veya değerlendiren herhangi bir "kurum" yoktur. Ancak, kendi içimizde bir denetim mekanizmamız bulunmaktadır. Ayrıca "meclis"e karşı da sorumluyuz ve burada raporların ve görüşlerin tartışıldığı bir "Yüksek Yönetim Denetçiliği Komitesi" bulunmaktadır. Raporlarımızı kendi internet sitemizde yayımlıyoruz, basına dağıtıyoruz ve "cumhurbaşkanı"na sunuyoruz. Raporlarımızın içeriği tamamen şeffaftır."

Şeytanoğlu, Hasan Vahib'in sorusuna yanıt olarak sivil toplum olarak çok zor bir durumda olduklarını ifade etti ve şunları kaydetti: " "Yasal" anlamda duruşmaya katılma hakkımız bulunmadığından, toplumun talep ettiği bağlayıcı çözüm olan "mahkeme" kararlarını çıkartamıyoruz. "Mahkeme" harçları bu kadar yüksek olunca "hukuki çözüm" yollarına başvurmak da zor olmaktadır."

Özdenefe ise şunları ekledi: "Duruşmaya katılma hakkının bulunmaması siyasi partilerin de hissettiği bir sorundur. Sivil toplumun birbiriyle işbirliği kurmak için daha güçlü yöntemler araması gerektiğine inanıyorum. Kurulacak ağlar ve platformlar yalnızca mali kapasiteyi geliştirmekle kalmayıp, sivil toplumun savunuculuk etkisini de güçlendirecektir."

Özarslan, Vahib'in sorusuna şu şekilde cevap verdi:

"Kıbrıs Cumhuriyeti'ne 100 üzerinden 57 puan verilmiştir. Daha düşük sıralarda yer alan ülkelere baktığımızda İspanya'yı görüyoruz. Yani bazı açılardan Kıbrıs Cumhuriyeti Avrupa'da göreceli olarak daha iyi sıralarda bulunan ülkeler arasındadır. Yolsuzluk küresel bir sorundur ve yolsuzluğun olduğu yerler vergi cennetlerini meydana getirmektedir. Bu vergi cennetlerini ayakta tutan en temel şey gizlilik. Birçok STÖ'de de ciddi boyutlarda gizlilik ve şeffaflık eksikliği görmekteyiz. Örneğin, Haiti'deki tsunami felaketinin ardından yüzlerce STÖ kuruldu ve raporlara göre başlılanan para ve kaynakların birçoğu felaketedelere ulaşmadan buharlaştı. STÖ'lerin kendi bünyelerindeki şeffaflığın güçlendirilmesi, STÖ'lerin yolsuzlukla mücadele kapasitelerini arttırmanın en iyi yollarından birisidir."

11:50 – 13:00

Panel: Değerlendirme Göstergeleri ve Farklı Sektörlerin Şeffaflığının Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesine dair Öğrenilmiş Dersler

Oturumun moderatörlüğünü, PeacePlayers adlı STÖ'nün üyesi olan Süreyya Çelmen Değer yürüttü.

Slagjana Taseva, Uluslararası Şeffaflık Örgütü Makedonya (FYRoM) Şubesi Başkanı

Ceza hukuku profesörü olan Taseva, Uluslararası Şeffaflık Örgütü Makedonya (FYRoM) Şubesi'nin başkanlığını sekiz yıldır yürütmektedir. Şubenin kurucusu olan Taseva yolsuzlukla mücadele konusunda İçişleri Bakanlığı ile birlikte çalışmıştır.

Taseva konuşmasına, ülkesinin geçiş sürecinde bir ülke olduğunu ve kendi iyi yönetim sistemini kurma konusunda pek çok sorun yaşadığını ifade ederek başladı.

Taseva bu konuda şunları kaydetti: "Şeffaflık ve bütünlük konusunda büyük tartışmalar yaşadık– bu tartışmalar halen devam etmektedir ve biz bu konudaki farkındalığı arttırmak için çalışmaktayız. Farkındalığın artması insanları, hükümeti ve sivil toplumu şeffaflık ve hesap verebilirlik için daha fazla şey yapmaya teşvik etmektedir."

Taseva, AB üyesi olmamanın yolsuzluk durumunu önemsememek için bir gerekçe olamayacağını belirterek şunları söyledi: "Çocuklarımız için bir gelecek istiyorsak küresel tabloya uyum sağlamamız gerekir. AB üyesi değiliz, bu yüzden bize bunu dayatamazlar, diyemeyiz. Ülke olarak yolsuzlukla mücadeleyi AB için değil, insanların kamu bütçesini kendi çıkarları için kullanmadıkları bir toplumda işlerimizi yapabilmeyi veya rüşvetin olmadığı bir toplumda yaşayabilmeyi istediğimiz için yürüttüğümüzü anlamamız biraz zaman aldı."

Taseva şöyle devam etti:

"1991 yılında eski Yugoslavya çöktü ve biz bir devlet inşa ettik. Bu tarihten beri ülke olarak şeffaflık endeksinde bir aşağı bir yukarı gidiyoruz. Zayıf hükümetler, güçlü bir sivil toplumun olmayışı ve ekonomik kalkınmanın yetersizliğinden dolayı toplumun güçlenememesi gibi çeşitli sorunlarımız var. Eğer günlük hayatında güvende değilsen, başka meselelerle ilgilenmen de zordur.

Yolsuzlukla mücadele önemli ölçüde politikacıların siyasi iradesine bağlıdır. Bu yüzden Ulusal Şeffaflık Sistemi bizim için bu derecede etkili oldu. Bu araç oldukça bütünsel bir yaklaşıma sahiptir, çünkü her sektörün her ayağına derinlemesine iner ve mevcut duruma ilişkin gerçek kanıtları değerlendirir. Bu araç, sorunun bir fotoğrafını çekmemizi, hedefler belirlememizi ve siyasi iradenin ne ölçüde mevcut olduğunu izlememizi sağladı.

Ulusal Şeffaflık Sistemi (NIS) taraması Makedonya'da iki defa gerçekleştirildi. 2002 yılında ilk kez gerçekleştirildiğinde "Yüksek Yönetim Denetçiliği" çok yeni bir kurumdu. Bu bize NIS taramasını daha en başında yapma ve o zamanki durumun çok doğru bir fotoğrafına sahip olma şansı verdi. Bu yöntem, hem bize mevcut algılar ve sivil toplum konusuna eğilme fırsatı verdi, hem de bizi somut olarak kanıtlanmış gerçeklerin tamamını göz önüne alma konusunda cesaretlendirdi. Bu araç, yasal sistemle ne kadar uyumlu olduğumuzu görme olanağı sağladı; yasaların gerçek anlamda uygulanıp uygulanmadığını öğrenmek için uygulayıcılarla konuştuk ve hesap verebilirlik ve şeffaflığın sağlanmasında her bir kurumun rolünün ne olduğuna ilişkin kapsamlı bir anlayış geliştirme şansımız oldu."

Taseva, FYRoM'da hesap verebilirlik ve şeffaflıkla ilgili durumun ayrıntılarıyla ortaya konması bakımından NIS'in öneminden bahsetti:

"Durum tüm ayrıntılarıyla ortaya konduğunda, mevcut durumu iyileştirmek ve geliştirmek için daha net önerilerde bulunmak mümkün oldu. Son çalışmamızı bölgeden, yani AB üyeliğine aday ülkelerden meslektaşlarımızla yaptık – bu bölgesel bir çalışma oldu, çünkü bölgede nerede durduğumuzu görmek istedik. Nasıl daha ileriye gidebileceğimizi görmek istedik. Avrupa Konseyi'nin tüm üyeleri, Kosova, FYRoM ve Türkiye de dâhil olmak üzere tüm bölge ülkeleri; NIS bölgedeki tüm ülkelerin demokrasi ve diğer konular ile ilgili sorunları olduğunu ortaya koydu. İşbirliği olanaklarını görmek için güzel bir fırsat oldu.

Taseva, NIS aracının sağladığı yararları bahsederek konuşmasına devam etti:

"NIS, net bir şekilde belirlenmiş aktörleri değerlendiren çok güçlü bir değerlendirme aracıdır. Yüksek Yönetim Denetçiliği gibi bazı kurumların yolsuzlukla mücadelede açıkça belirlenmiş rolleri bulunmaktadır. Ancak bazen yolsuzlukla mücadele ile kurum arasında bir bağ kurmak kolay olmamaktadır. NIS bu bağlantıyı görmemizi sağlamaktadır. Bu yöntem, güçlü ve zayıf yönleri ortaya çıkaracaktır. Kendi değerlendirmemizi tamamladığımızda, 1100 referans dipnotu olduğunu gördük ve bu da her bir ifadenin bir referansla desteklendiğini göstermektedir. Bu araç, sistemin derinliklerine ulaşmayı sağlamaktadır. İlk NIS değerlendirmesinin ardından, yıllar sonra bir kez daha değerlendirme yaparak kurumların öneriler doğrultusunda hangi adımları attığını görmek istedik. İkinci değerlendirmeye kadar olan sürede gerekli tüm kurumlar tesis edilmişti. Bu defa sorunun, uygulama ve kapasite sorunu olduğunu gördük. Kurumlar zayıftı, bütçeleri kısıtlıydı ve dolayısıyla görevlerini yerine getirmeleri için gereken kapasite yetersizdi.

NIS araç kiti için kullanılan Tapınak metaforunu son derece doğru buluyorum. Bana göre tapınağın en önemli kısmı çatıdır. Ancak sütunlar güçlü olduğunda çatı, yani 'Ulusal Şeffaflık Sistemi' ayakta durabilir. Eğer sütunlar zayıfsa, çatı yerinde kalamaz. Tüm sütunlar birbirine karşı sorumludur. Tüm sütunların temeli elbette ki temiz siyaset ve siyasi iradenin yanı sıra gelişen bir ekonomi, barış kültürü ve sağlıklı bir toplumdur."

Taseva, NIS tapınağının FYRoM bağlamında nasıl görüldüğünü göstererek konuşmasına devam etti:

"Bu bizim tapınağımız; çatıyı tutacak sütunlar yok. Bizim durumumuzda, Yüksek Yönetim Denetçisi en sağlam sütundu ve bir de sayıştay var – her ikisi de bağımsız kurumlardır. Ancak çalışmalarımız yürütmenin diğer hepsinin üzerinde en güçlü etkiye sahip kurum olduğunu göstermiştir. Yürütmenin rolü çok kuvvetlidir; parlamentoyu ve diğer organları yürütme kontrol eder. Bizim ülkemizde başbakan olan veya parlamentoda çoğunluğa sahip olan bir siyasi parti lideri, bu gücü istediği gibi kullanabilir ve hem yargıyı hem de diğer sektörleri kontrol edebilir. Bu, diğer sütunların kendi görevlerini idare edecek derecede güçlü olmamasından dolayı sistemin işlemediğini bize gösteren en önemli bulgu idi. Ülkemle ilgili böyle bir teşhis koyabiliyorsam, bu da elimizdeki bu değerlendirme yönteminin etkinliğinin bir sonucudur; çünkü bu yöntem sayesinde gerekli bilgileri elde edebiliyorum."

Sunum, Taseva'nın cesaretlendirici ifadeleriyle sona erdi:

"Mücadele devam ediyor. NIS sayesinde ulaştığımız bulguları açıkladığımız basın açıklamaları, raporlar ve kamuya yönelik duyurular yoluyla kurumların hesap verebilirliğini sağlamak için elimizden gelenin en iyisini yapıyoruz. Tüm raporlarımız aynı zamanda AB'ye de sunuluyor ve tüm bu raporlar gerçek kanıtlara dayanıyor. Bulgularımızın sonuçları doğrultusunda seçim yasasının değiştirilmesi gibi konularda güçlü önerilerde bulunma olanağı yakaladık. Yolsuzluğu alt etmek için vaka bazında çalışmalarımıza devam edeceğiz. Siz de aynısını yapabilirsiniz."

Aysun Önet İleri, Kıbrıs Türk "Ticaret Odası" Genel Sekreteri

İleri, yolsuzluğun nasıl iş dünyası için de bir sorun teşkil ettiği üzerine bir sunum gerçekleştirdi.

Yolsuzlukla "ulusal" ölçekte mücadele edilmesi bakımından Kıbrıs Türk "Ticaret Odası"nın rolünü kısaca özetledikten sonra, İleri, Kıbrıs'ın kuzey kesiminde şeffaflık ve hesap verebilirliğin sağlanması açısından elzem olduğuna inandığı üç hususu ortaya koydu:

- 1) Şirketler şeffaf olmalıdırlar. Raporlar hazırlamaladırlar ve tüm hissedarların tüm hakları korunmalıdır. Tüm hissedarlara eşit muamele yapılmalıdır ve tüm şirketler etik değerlere önem ve saygı göstermelidir. İyi ve doğru bir yönetim esastır. Mali olanlar dışında 'ticaret sırrı' kavramından vazgeçilmeli ve şirketle ilgili bilgiler rahatlıkla erişilebilir ve kolay anlaşılır bir şekilde kamuyu paylaşılmalıdır.
- 2) Hesap verebilirlik: Yönetim kurulu bağımsız bir organ tarafından denetlenmelidir. Yönetim kurulu tüm hissedarlara karşı sorumlu olmalıdır. Tüm bilgiler paylaşılmalıdır.
- 3) Uluslararası standartlar izlenmeli ve bunlara riayet edilmelidir. Şirketlerin gelir ve giderleri, nakit akım tabloları, önemli bilgilerin yer aldığı dipnotlar paylaşılmalıdır. Mali bilgiler dışındaki tüm bilgiler erişilebilir olmalıdır. Tüm riskler ve çevresel faktörler, uluslararası modellerde olduğu gibi, hem hissedarlar hem de kamu nezdinde tamamen şeffaf olmalıdır.

İleri, konuşmasını Kıbrıs'ın kuzey kesiminde mevcut durumu özetleyerek tamamladı: "Biz küçük bir ekonomiyiz ve şirketlerimiz mikro ya da orta düzeydedir. Kurumsallaşma ve kurumsal kimlik kavramları halen yeni kavramlardır ve şirketlerimizi diğer bölge ekonomileriyle karşılaştırdığımızda aralarında ciddi bir uçurum olduğunu görüyoruz. Görece büyük şirketler bu yönde hızlı bir gelişme gösteriyor olsa da, daha küçük şirketlerin kapasitelerinin iyileştirilmesi için önümüzde halen uzun bir yol var. "Ticaret Odası" olarak, üyelerimizin kapasitelerinin artırılması için elimizden geleni yapıyoruz. Bunlara ek olarak, şirketlerin nasıl işlediği ve nasıl yönetildiğiyle ilgili olarak şeffaflık ve hesap verebilirliği düzenleyen "yasalar"da birçok "değişiklik" yapılması gereklidir. Bir sivil toplum örgütü olarak, bu alandaki "yasal" önerilerin şekillendirilmesinde oynayacağımız önemli bir rol bulunmaktadır."

Metin Ersoy, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazetecilik Bölümü, Yrd. Doç.

Ersoy sunumuna Kıbrıs Türk basın mensuplarını eleştirerek başladı.

Ersoy, böyle bir konferansta medya temsilcilerini görememekten duyduğu hayal kırıklığını dile getirdi: "Toplum olarak, yolsuzlukları açığa çıkarmasını ve yolsuzluk yapanların hesap vermesini sağlamasını beklediğimiz kişiler basın ve medya mensuplarıdır. Ancak, bugün buradaki katılımcılara baktığımızda ve medya mensuplarının katılmadığını gördüğümüzde, medyamızın bu konuya hak ettiği değer ve önemi vermediği sonucuna varabiliriz."

Ersoy, Kıbrıs Türk basınının durumu ile ilgili kısaca bilgi verdi:

"Türkçe yayımlanan 16 günlük gazetemiz var; nüfusumuzla oranlandığında bu çok yüksek bir rakamdır. 50'nin üzerinde internet gazetemiz var ve en çok şikâyeti bu gazetelerle ilgili olarak alıyoruz. Eğitim kanalları da dâhil olmak üzere 14 televizyon kanalımız ve 30 radyo istasyonumuz var. Bu kadar küçük bir coğrafyada bu kadar çok sayıda medya kanalının olması medyamızın çok kültürlülüğünün ve demokrasinin güzel bir göstergesidir. Sınır Tanımayan Gazeteciler tarafından hazırlanan Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'ne baktığımızda, Kıbrıs'ın kuzey kesiminde orta sıralarda yer almaktadır. Son olaylardan sonra sıramız biraz yükselmiş olabilir. Partizan gazetecilik halen büyük ölçüde devam etmektedir; tamamen partizanca yayın yapan gazeteler ve televizyon kanalları görmekteyiz.

Şeffaflık düzeyine baktığımızda, bazı sorunlar yaşadığımızı gösteren birtakım göstergeler vardır. Örneğin, "diplomatik kaynaklara göre" diye bir haber okuduğumuzda, fakat bir kaynak belirtilmediğinde bu bize düşük bir şeffaflık hedefi olduğunu göstermektedir. Ayrıca, yabancılarla ilgili haberler söz konusu olduğunda etik standartların genellikle bir kenara atıldığını görmekteyiz. Bunun sebebi, medya kuruluşunun bu konuda sorumlu tutulmayacağını varsayması olabilir.

Kıbrıs Türk medyasının şeffaflık düzeyini değerlendirebilmemizi sağlayan bir diğer husus ise medyanın finansmanıdır. Bazı durumlarda, tamamen otel kumarhaneleri tarafından finanse edilen gazeteler bulunmaktadır. Bu gibi durumlarda şeffaflıktan ne kadar bahsedebiliriz? Kıbrıs'ın kuzey kesiminde bir medya kanalı açmak için gereken tek şey bir limitet şirket kurmaktır. Bu çok demokratik bir uygulama olarak algılanabilir, ancak gazeteciliğin finansmanı ve arkasındaki çıkarlar açısından bu durumun bazı sonuçları olmaktadır.

Bir diğer meselemiz hesap verebilirliktir. Bazı internet gazeteleri bir makale yayımladıklarında makalenin yazarının ismini kullanmıyorlar bile. Makaleler rumuz veya takma isimle yayımlanıyor. Dolayısıyla ne şeffaflık ne de hesap verebilirlikleri var. Siyasetçiler ve basın mensupları arasındaki ilişkiye baktığımızda başka bir sorunla karşı karşıya kalıyoruz. Bazen çok yakın ilişkiler görüyoruz. Bu endişe verici olarak algılanmayabilir. Ancak düşünün ki bir gazeteci bir siyasetçiyle beraber bir tavernada akşam yemeği yiyor; bir yolsuzluk durumu olduğunda gazetecinin bu siyasetçiye ifşa etme ihtimali ne kadardır? Medyada bizim rolümüz tamamen bağlantı kurmak ve mesafe koymakla ilgilidir. Bağlantıyı koparmadan mesafeyi korumalıyız.”

Son olarak, Ersoy, basının hesap verebilirliğinin artırılmasında sivil toplumun rolüne değindi:

“Kıbrıs'ın kuzey kesiminde Medya Etik “Kurul”u tamamen medya STÖ'lerinden meydana gelmektedir ve tek amacı kendi kendisini denetlemektir. Burası basın standartları hakkındaki şikâyetlerimizi ilettiğimiz yerdir. Bu tip bir organ için iki model mevcuttur; biz “hükümet” müdahalesinin olmadığı birinci modeli benimsedik. Bu, aynı zamanda gazetecilere eğitim veren bir organdır. İkinci model, İskandinav ülkelerinin benimsediği modeldir; bu modelde hükümet bir yönetici veya başkan atar ve tüm yetki hükümet tarafından verilir. Tabii bu, burada tercih edeceğimiz bir model değildir. Medya Etik “Kurul”una yapılan en büyük eleştiri gerektiği kadar sık toplanmaması ve para cezası uygulama yetkisinin bulunmamasıdır.

Kıbrıs'ın kuzey kesiminde bir medya denetçisi (“ombudsman”) olan tek gazete Yeni Düzen gazetesidir. Bu gazete kendi kendisini denetlemekte ve halkın kendisinden hesap sormasına olanak tanımaktadır.”

Ersoy, konuşmasını, şeffaf ve hesap verebilir bir sistem için somut öneriler sunarak bitirdi:

“Daha güvenilir bir medya oluşturulması gereklidir. Medya, genel kamu yararını herhangi bir kuruluşun yararının önüne koymalıdır. Medya, güçler ayrılığını denetleyen yegâne unsur olmalıdır ve bu bakımdan dördüncü gücü oluşturmalıdır. Toplumun demokratik çerçevesinin şekillendirilmesinde medya da söz sahibi olmalı ve barış gazeteciliğine vurgu yapan, daha ziyade hak temelli bir yaklaşım benimsenmelidir.”

Nurcan Gündüz, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Hukuk Bölümü, Yrd. Doç.

Gündüz, konuşmasında, Kıbrıs'ın kuzey kesiminde “ceza hukuku”nun yolsuzluk meselesini nasıl ele aldığını anlattı. Konuşmasının başında “ceza hukuku” hakkında kısaca bilgi veren Gündüz şunları kaydetti: “Ceza hukuku, devletin, istemediği ve başka türlü engelleyemeyeceği bir şeyin olmasını engellemek için ceza yöntemini kullandığı bir alandır.”

Gündüz sözlerine şöyle devam etti: “Hem sistemi hem de bireyi korumaya yönelik bir çaba var. Yolsuzlukla mücadele konusunda “ceza yasası”nın sistemi korumaya çalıştığı şeklinde bir algı oluşabilir, ancak aslında “yasa” bireyi de koruyor. Yolsuzlukla ilişkili suçlar sadece kamu görevlileri tarafından değil sıradan vatandaşlar tarafından da işlenebilir. Suçun türüne göre, kişinin kamu personeli olması suçu ağırlaştırabilir.”

Gündüz, daha ziyade “kamu görevlileri” tarafından işlenen yolsuzluk suçlarıyla ilgili düşüncelerini paylaşmayı arzu ettiğini ifade etti:

"2014 yılında, Kıbrıs'ın kuzey kesiminde yolsuzlukla ilgili "yasa"larda köklü değişiklikler yapılmıştır. Yolsuzluğun açık bir tanımı yapılmış ve yolsuzluk "hükümet" idaresinin güvenilirliğine zarar veren bir suç olarak nitelendirilmiştir.

2014 yılında tanımlanan suç, bir "kamu görevlisi"nin makamını kullanarak kendisine veya bir başkasına çıkar sağlamasını kapsıyordu. Yapılan bir değişiklikle, bir "kamu personeli"nin diğer bir "kamu personeli"ne kişisel çıkar sağlamak için cebir veya baskı uygulaması da suç kapsamına alındı. Yolsuzlukla ilişkili tüm suçlar daha ayrıntılı bir şekilde tanımlandı. Bu husus özellikle önemli idi, çünkü 2014'ten önceki dönemde bazen insanlar bilmeden yolsuzluğun bir parçası olabiliyorlardı. Şimdi ise halk yolsuzluk temelli faaliyetlerinin ne gibi sonuçlar doğuracağına net bir şekilde bilincindedir.

Yapılan değişiklikler arasında, 'etkin pişmanlık' başlığı altında, bilgi sızdıranların korunmasına yönelik bir "madde"nin getirilmesi de bulunmaktadır. Bu, özellikle rüşvet suçu bağlamında "yasa"dan etkin bir şekilde yararlanılması açısından gerekli idi.

"Yasa"dan söz ettiğimizde, şeffaflık ve hesap verebilirliğin temel unsuru adalet beklentisidir. Yani bir suç faaliyeti meydana geldiğinde, bu suç faaliyeti tüm haberlerde yer aldığı ve halk bundan haberdar olduğunda, "savcılığın" da bundan haberdar olmasını bekleriz. Durumdan haberdar edildiği takdirde, "savcılığın" soruşturma ve dava açma yetkisi bulunmaktadır. Bunun olmadığını gördüğümüzde, halk bu durumun suç teşkil ettiği düşüncesine daha az duyarlı hale gelmektedir. En iyi "yasa"lar çıkarılabilir, ancak bunlar uygulanıp dava açılmadığı sürece, yolsuzluğun halk tarafından bir suç olarak algılanması ihtimali daha düşüktür. Bu tip suçlar böylece insanların suç olduğu bilmeden işledikleri suçlar haline gelmektedir."

Soru-cevap bölümünde, moderatör Değer, Kıbrıs'ın kuzey kesiminde satın alma sistemlerine değinerek bu sistemlerin şeffaf ve hesap verebilir olup olmadığını sordu. Katılımcılar arasından gelen bir soruda ise Medya Etik "Kurul"unun şimdiye kadar hiç kendi hatalarını ortaya koyup bu hataları düzeltmek için gerekli adımları atıp atmadığı soruldu. Konuşmacılar satın alma süreçleri ile ilgili karşılaşılan olumlu ve olumsuz örnekleri tartıştılar ve olumlu örnek olarak satın almaların açık bir şekilde yayımlanmasını, olumsuz örnek olarak ise bilgi sızdırılması durumunu gösterdiler. Metin Ersoy'un sözünü ettiği Medya Etik "Kurul"u bağlamında, soruda bahsedilen durumun yalnızca birkaç kez yaşandığı ifade edilerek şu anda çözümün sadece gazetelerin haberlere ilişkin düzeltmeleri yayımlamasıyla sınırlı kaldığı, ancak bazı durumlarda düzeltilmiş versiyonlar için ayrılan yer asıl habere ayrıldıktan daha az olduğu için bu çözümün etkisinin sınırlı olduğu kaydedildi.

14:15 – 15:45

Çalışma Grubu Oturumu: Önceliklerin Belirlenmesi & Kurum ve Paydaşların Haritalandırılması

Katılımcılara; "yasama", "yürütme", "yargı", kamu sektörü, "Yüksek Yönetim Denetçisi", medya ve "savcılık/polis gücü" arasında seçim yapma olanağı tanındı. Her bir sütun başlığının olduğu geniş sayfalar konferans salonuna yerleştirildi ve katılımcılardan en fazla ilgi duydukları başlığın olduğu sayfaya isimlerini yazmaları istendi.

Katılımcılar arasında "kamu sektörü" üzerinde çalışılması konusunda fikir birliği sağlandı, ancak oturumun son yarım saatinde kısaca "yargı" başlığı da tartışıldı.

Takip eden tartışma, " "kamu hizmeti" hesap verebilir olmalı mı" sorusu üzerinden yürütüldü.

Aşağıda çalışma grubunun "kamu hizmeti" ile ilgili önerileri sunulmaktadır:

- “Kamu hizmeti” hesap verebilir olmalıdır.
- “Kamu hizmeti” hem halka karşı hem de bağlı oldukları “kurum”lara karşı hesap verebilir olmalıdır.
- Her “kamu görevlisi” hesap verebilir olmalıdır.
- “Yüksek Denetim Kurumu”, tüm “kamu kurumları”ni izlemeli ve denetlemelidir, ancak bu Kıbrıs’ın kuzey kesiminde gerçekleşmemektedir.
- “Kurumlar”ın öz-denetim sistemleri olmalıdır, ancak bu sistemler toplumdaki bağlar ve ilişkiler nedeniyle kolaylıkla devre dışı kalabilmektedir. Örneğin, eğer hakkında şikâyetle bulunulan kişi “bakan”ın bir arkadaşı veya arkadaşının arkadaşı ise bu şikâyet göz ardı edilebiliyor.
- Hem “Yüksek Yönetim Denetçiliği” hem de “Yüksek Denetim Kurumu” personel eksikliği yaşamaktadır ve düzenli ve sağlıklı denetimler sürdürme kapasitesinden yoksundur.
- Karşılaşılan en büyük sorun siyasi atamalardır – “devlet dairelerinde” ve projelerde sürdürülebilirlik veya devamlılık yoktur.
- Siyasetin müdahalesi olmadan görev yapacak bağımsız yapılara ihtiyaç vardır.
- Değerlendirme ve denetim mekanizmaları getirilmelidir.

Aşağıda şeffaf ve hesap verebilir bir “kamu hizmeti”nin emareleri ile ilgili katılımcıların görüşleri sunulmaktadır:

- “Kamu görevlileri”nin bilgi seviyesinin yüksekliği
- Siyasi atamaların sayısı (Katılımcılara göre, siyasi atamaların sayısı azaldıkça “kurumlar”ın şeffaflık ve hesap verebilirlik düzeyleri artmaktadır.)
- “Kamu personeli”nin haklarını düzenleyen bir “yasa”nın varlığı ve bu “yasa”nın ne derece uygulandığı
- Sunulan hizmetin kalitesi
- Standartlaştırılmış performans kriterleri
- Kalite kontrol mekanizması ve bu mekanizmanın güçlü ya da zayıf olmasına yol açan etmenleri ortaya koyan açık göstergeler
- Sağlanan hizmetin kalitesinin ölçülebilirliği – örneğin, hastanelerde sunulan hizmetin kalitesini ölçebilmek için, bekleme süresi gibi unsurlara yönelik temel bir ölçme ve puanlama sistemi gereklidir.
- Satın alma sistemlerinin şeffaflığı
- “Kurumlar”ın vizyon ve misyon beyanları ve “kurumlar”ın bu beyanlara ne kadar sadık kaldığı veya bireysel ideoloji ve görüşlere ne kadar bağlı kalındığı
- Bir stratejik çalışma programının varlığı
- “Denetim”lerin sıklığı ve süresi – bir katılımcı Kıbrıs’ın kuzey kesiminde “denetim”lerin, “şikâyet”in üzerinden on yıl geçtikten sonra gerçekleştirildiğini ifade etti.
- “Kurumsal” hafıza
- Ücret düzeyi
- Yolsuzluk meselesiyle ilgili bilgi ve farkındalık sahibi olma

Aşağıda “kamu hizmeti”nin kime karşı hesap verebilir olduğuna ilişkin katkılar bulunmaktadır:

- “Yüksek Denetim Kurumu”, ancak bu sadece göstermelidir.
- “Yasal olarak” iç denetimlerin yapılması gerekir, ancak gerçekte bunlar yapılmamaktadır.
- Göreve yeni gelenler, özellikle de siyasi atamayla gelenler bilinçsiz ve deneyimsizdir.
- STÖ’lerin kapasiteleri sınırlıdır.
- “Denetim kurumu” “başbakan”a bağlıdır.

- Kıbrıs'ın kuzey kesiminde uluslararası kuruluşlar nezdinde hesap verebilir değildir ve bu bir sorun teşkil etmektedir.
- "Kamu hizmeti", "Yüksek Yönetim Denetçisi"ne karşı sorumludur, ancak görüldüğü gibi "Yüksek Yönetim Denetçisi" bu "kurumlar"ın hesap vermesini sağlayacak kapasiteye sahip olmayabilir.

Çalışma grubu oturumunun son yarım saatinde, katılımcılar "yargı" üzerine kısa bir tartışma yürüttüler. Aşağıda bu tartışmada ortaya konan görüş ve önerilerin özeti sunulmaktadır:

Genel olarak "yargı" şeffaf ve hesap verebilir olarak algılanmaktadır. Katılımcılar, "yargı"nın "Yüksek Yönetim Denetçisi"ne, avukatlara ve halka karşı hesap verebilir durumda olduğuna inandıklarını ifade ettiler. Katılımcılar arasındaki algı, Kıbrıs Türk "yargı kararları"nın herhangi bir uluslararası mahkeme nezdinde hesap verebilirlik taşımadığı yönünde idi. Oturum moderatörü araya girerek "mahkeme" kararlarının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne götürülebileceğini belirtti.

'Bazı kararların' kamuya açıklanması durumu hakkında biraz bilgi sahibi olmalarına rağmen, katılımcılar hangi kararların, nasıl ve nerede kamuya duyurulduğu konusunda net bir fikre sahip değillerdi.

Tüm katılımcılar, genel anlamda "yargı"nın yolsuzlukla mücadele bakımından üstlendiği rol konusunda hemfikir olmakla birlikte, "mahkeme" harçlarının yüksekliği ve "mahkeme" süreçlerinin uzunluğunun insanların "yasal" girişimde bulunmalarının önündeki en güçlü caydırıcı etmen olduğunu ifade ettiler.

Birçok katılımcı, "yargı"nın "hâkimler" ayağı halen güvenilir ve şeffaf olarak görülmesine rağmen "polis" ve "savcılık" ayağında sorun olduğunu ileri sürdü.

Bir katılımcı şunları kaydetti:

" "Polis" ve "savcılık" bazı suçların işlendiğini görüyor, ancak biliyoruz ki bu suçlar "mahkeme"ye taşınmıyor veya dava açılmıyor. Kimi "yargılayacağını" seçen bir "yargı"ya "kurum" olarak nasıl güvenebiliriz?"

Katılımcılar, "yargı"nın işleyişine ve "yasal işlemler"in bu kadar yavaş ve gecikmeli olarak yürütülmesinin arkasındaki nedenlere ilişkin daha fazla bilgi talep ettiler. Katılımcılar "yüksek mahkeme"nin durumu açıklaması gerektiğini ifade ettiler: "Yeterli sayıda "hâkim" var mı? "Mahkeme" personelinin sayısı bakımından bir sorun var mı? Sorun "mahkeme"nin altyapı olanakları ile mi ilgili?"

Genel olarak katılımcılar, "yargı"nın bağımsız bir "organ" olduğuna, resmi olarak kimseye karşı sorumlu olmamasına rağmen yine de güvenilir bir "kurum" olduğuna inandıklarını ifade ettiler.

Kapanış sözleri Slagjana Taseva tarafından dile getirildi:

"Sunumlar çok kısa olmasına rağmen, bu konularda bu kadar bilgili olduğunuzu görmek beni çok etkiledi. Bu da gösteriyor ki kavramlar burada mevcut, sadece daha fazla geliştirilmeye ihtiyaçları var.

Farklı sektörleri birlikte değerlendirmek önemlidir – iç denetimden bahsederken bütün sektörlerden bahsediyoruz. Bunu geliştirirsek, tüm kesimlerdeki hesap verebilirliği etkilemiş oluruz. Bazı insanlar bir yol haritası istediler, bu da temel önceliklerle ilgili daha fazla bilgi edinmeye istekli olduğumuzun bir göstergesidir.

Kamu yönetiminden bahsettiğimizde, bu her şeyi etkileyen bir olgudur – görevlilerin sık sık değiştirilmesi vs. yurttaşlar haklarını nasıl arayacaklar? Bu önceliklerden birisidir – siz bunu tespit edebilmişsiniz.

Bir sistemin temellerinden bahsettiğimizde – insanlar yolsuzluğa bulaşmış siyasetçilerin hesap verdiğini, mahkûm olduğunu ve hatta çaldıkları paraların geri alındığını görmek istiyorlar. Bir strateji oluşturmalıyız, yani neyi önce yapacağımıza karar vermeliyiz. Yasa mı çıkarmalıyız? Eğitimler mi vermeliyiz? Öncelik belirlemek önemlidir. Tüm sütunlara aynı anda bakmaya çalışmayın. Eminim ki burada bu yol haritasını oluşturmanıza yardım edecek müthiş bir destek grubunuz var.”

Katıldığınız için teşekkür ederiz.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmekte ve B&S Europe liderliğindeki konsorsiyum tarafından uygulanmaktadır. Bu belgenin iğeriği tamamıyla B&S Europe liderliğindeki konsorsiyumunun sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmaq zorunda değildir.

